

Struktury duszpasterstwa turystycznego

Duszpasterstwo turystyczne, jak kilkakrotnie wspominaliśmy, przynależy do pastoralnej posługi Kościoła o osoby znajdujące się „w drodze”. Ta ostatnia kategoria jest bardzo rozległa i obejmuje rozmaite grupy: emigrantów, imigrantów, przesiedleńców, nomadów, podróżujących lądem, morzem i powietrzem, wyjeżdżających na studia, pracowników instytucji obsługujących podróżnych, jak również zawodów wymagających dłuższego pobytu poza miejscem stałego zamieszkania (tzw. *gastarbeiterzy*, pracownicy cyrków, niektórych przedsiębiorstw budowlanych itp.). Zalicza się doń również turystów wyjeżdżający w celach wypoczynkowych, krajoznawczych bądź religijnych (pielgrzymki, turystyka religijna).

Zwiększająca się ruchliwość ludzka we współczesnych czasach przyspieszyła krystalizowanie się kościelnych struktur duszpasterstwa osób wędrujących¹. Nie oznacza to, że pewne jego formy nie istniały już wcześniej². Silnym impulsem w tym kierunku była wspomniana już, wydana przez Piusa XII w 1952 roku, Konstytucja apostolska *Exul familia*³. W tym też roku powstały Generalny Sekretariat Międzynarodowy dla kierowania dziełem apostołstwa morza (przy Kongregacji Konsystorialnej w Rzymie), Dzieło Apostołstwa Nieba lub Podróży Powietrznej oraz Rada Wyższa dla Spraw Migracji. Kolejne lata przyniosły rozbudowę dalszych struktur. M.in., w 1965 r., Paweł VI utworzył przy Kongregacji Konsystorialnej Międzynarodowy Sekretariat dla Kierowania Dziełem Apostołstwa Ludów Koczowniczych.

Konstytucja apostolska *Regimini Ecclesiae*, z 15 sierpnia 1967 r., zapowiadała utworzenie osobnej Papieskiej Komisji dla Duszpasterstwa Migracji i

Podróżnych. Równocześnie utworzyła Wydział Duszpasterstwa Turystycznego przydzielony do drugiego Urzędu Kongregacji dla Spraw Duchowieństwa⁴. Powołanie wymienionej Komisji nastąpiło przez Motu proprio Pawła VI *Apostolicae caritatis*, z 19 marca 1970r.⁵ Komisja przejęła zadania dotychczasowych osobnych organów podejmujących opiekę nad turystami, emigrantami, podróżującymi na morzu, powietrzem oraz nad narodami koczowniczymi⁶. Podlegała ona Kongregacji Biskupów. Ten ostatni dokument poprzedziły dwa inne wymieniane już kilkakrotnie pisma dotyczące duszpasterstwa osób wędrujących: Motu proprio Pawła VI *Novae normae de pastoralis migratorum cura*, z 15 sierpnia 1969r.⁷ oraz Instrukcja Kongregacji Biskupów *De pastoralis migratorum cura*, z 22 sierpnia 1969r.⁸ Oba dokumenty nie traktowały wprost o problematyce turystyki, jednakże wyznaczały generalne kierunki duszpasterstwa osób „w drodze”. Szczegółowo tą sprawą zajęły się *Wskazania ogólne dla duszpasterstwa turystycznego* wydane przez Kongregację dla Spraw Duchowieństwa, 27 marca 1969r.⁹

Konstytucja *Pastor Bonus*, ogłoszona przez Jana Pawła II, 28 czerwca 1988r., zmieniająca organizację Kurii Rzymskiej, powołała osobną Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych¹⁰. Na jej czele stoi przewodniczący, wspomagany przez delegata specjalnego. Należą do niej członkowie, oficjałowie oraz konsultorzy. Posiada ona własnego sekretarza i podsekretarza.

Papieska Rada, obok pasterskiej troski o wymienione już grupy osób „w drodze”, „roztacza opiekę nad podróżami podjętymi z pobudek pobożności, studiów lub w poszukiwaniu wytchnienia”. Podejmuje ona „formację moralną i religijną wiernych, asystując Kościołom lokalnym w pomocy tym wszystkim,

⁴ AAS 59(1967)885-928, n.69.

⁵ AAS 62(1970)193-197.

⁶ Komisja zapoczątkowała wydawanie periodyku: *Apostolatus maris, aeris, migrantium, nomadum, itinerantium - On The Move - Menschen unterwegs* (zeszyty zawierają teksty w kilku językach, stąd i kilkujęzyczna nazwa; jako główna przyjęła się angielska).

⁷ AAS 61(1969)600-603.

⁸ AAS 61(1969)614-643.

⁹ AAS 61(1969)361-384.

¹⁰ *Constitution apostolique sur la Curia romaine*, w: *La documentation catholique*, 85(1970)8, Oktober 1988, s. 972-979.

¹ Na ten temat por. J.Dyduch, *Kościelne struktury duszpasterstwa „Ludzi w drodze”*, w: *Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi* 19(1982)7-9, s.196-205.

² Np. zorganizowana opieka nad pielgrzymami na pątniczych szlakach i w sanktuariach, stowarzyszenia zajmujące się opieką nad przybyszami bądź wygnańcami wojennymi. Od wieków istniały w tych celach np. hospicja dla wędrowców (por. B.Puschmann, *Kommentar, w: Wandererseelsorge*, Trier 1971, s.13-16; M.Ostrowski, *Duszpasterstwo turystyczne szansą ewangelizacji*, w: *Ateneum Kapłańskie* 86(1994)1, s.73-74).

³ 1 sierpnia 1952r, AAS 44(1952)649-704.

którzy znajdują się na zewnątrz miejsca ich zamieszkania, ofiarując im dostosowaną pomoc pastoralną”¹¹.

Wskazania ogólne dla duszpasterstwa turystycznego widzą trzy główne poziomy struktury tegoż duszpasterstwa: w ramach urzędów Stolicy Apostolskiej, konferencji biskupich oraz diecezji. Ale wspominają też parafię. Do zadań najwyższego szczebla - obecnie Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych - obok wymienionych przed chwilą, należy koordynacja apostolskich wysiłków celem zaspakajania wymogów samych turystów, jak i osób obsługujących ten ruch. Służyć ma temu utrzymywanie kontaktów z innymi organami Stolicy Apostolskiej zainteresowanymi rzeczonymi problemami oraz z delegatami bądź odnośnymi komisjami konferencji biskupich. Ponadto jej obowiązkiem jest kontakt i współpraca z międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się sektorem turystyki, szczególnie celem promocji duchowych wartości turystyki. Tu osobno nadmieniono współpracę ekumeniczną. Papieska Rada ma wspierać studia nad współczesnym fenomenem turystyki w całym jej kontekście społecznym, szczególnie nad jej duchowymi konsekwencjami dla życia wierzących. Tu specjalnym zadaniem jest popieranie międzynarodowych i krajowych kongresów służących odpowiedniemu dostosowaniu duszpasterskiej misji Kościoła¹².

Duszpasterstwo turystyczne jest zlecone krajowym konferencjom biskupów. Zadaniem tego szczebla jest powołanie odpowiedniej komisji lub co najmniej delegowanie kapłana „dla rozpatrywania miejscowych pasterskich wymogów turystyki”. Ich misją, analogicznie do wyższego szczebla, jest ożywianie i harmonizowanie duszpasterstwa turystycznego w całym narodzie, studiowanie sposobów głoszenia Ewangelii w świecie turystyki i popieranie kongresów zajmujących się rzeczonym tematem. Ponadto zlecono im zadanie organizacji zjazdów duchowieństwa i świeckich oraz szkolenie wybranych kapłanów, przygotowując ich do podjęcia tegoż duszpasterstwa¹³.

Obowiązkiem każdego biskupa Ordynariusza jest, po konsultacji ze swą Radą Duszpasterską, przygotowanie konkretnych programów działań i ożywianie inicjatyw w tym względzie na terenie swej diecezji. Ma on zadbać, by duszpasterstwo turystyczne stało się zwyczajnym i istotnym składnikiem duszpasterstwa diecezjalnego. Tu szczególną pomocą winni służyć odpowiednio

dobrani i przygotowani kapłani oraz osoby świeckie. Dokumenty kościelne nie precyzują dokładnie statutu osób bądź zespołów zajmujących się rzeczonym zadaniem¹⁴.

Kodeks Prawa Kanonicznego przewiduje mianowanie „kapelanów dla tych, którzy ze względu na warunki życia nie mogą korzystać ze zwyczajnej posługi proboszczów, a więc dla emigrantów, wygnańców, uchodźców, koczowników, odbywających podróż morską” (kan. 568). Nie mówi on wprost o innej kategorii osób „w drodze”, którą stanowią turyści. I Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego postulował sprecyzowanie statusu kapelana turystycznego oraz prosił władze diecezjalne, by przydzielały do parafii w regionach turystycznych kapłanów mających odpowiednie przygotowanie i doświadczenie w tej dziedzinie¹⁵.

Istotne ogniwo duszpasterstwa turystycznego stanowią parafie. Odpowiedzialność spoczywa na miejscowym proboszczu. Choć szczególne zadanie w tym względzie mają ośrodki obejmujące miejsca o natężonym ruchu turystycznym, nie można zapomnieć, że każda parafia, nawet nie stanowiąca „mety turystyki”, powinna podejmować w swej posłudze rzeczzone zagadnienia¹⁶.

W ramach Konferencji Episkopatu Polski, do momentu uchwalenia nowego statutu, istniała osobna Komisja ds. Duszpasterstwa Turystycznego. Nowa organizacja wprowadziła w miejsce Komisji, Radę ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek¹⁷. W polskich diecezjach działają diecezjalni referenci ds. turystyki i pielgrzymek.

Duszpasterstwo turystyczne zajmujące się osobami wędrującymi, z natury swej wymaga współpracy na płaszczyźnie międzyparafialnej, międzydiecezjalnej i międzynarodowej. Polega ona nie tylko na wymianie programów i doświadczeń lecz także na koordynacji działań oraz wzajemnym wsparciu. II Światowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego wskazywał konieczność koordynacji działań pomiędzy Kościołami lokalnymi poprzez konferencje episkopatów,

11 Tamże, art. 150,1.

12 WDT II,1.

13 WDT II,2.

14 WDT II,3.

15 *Postulaty*, w: *Miesięcznik diecezjalny gdański* 15(1971)8-9, s.310, n.6 b,c.

16 WDT II,,3,A; odniesiono się do DB 17.

17 Statut wprowadzony w życie 23 kwietnia 1996r. [Komunikat 281. Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski, z 8 lutego 1996r. w: *L'Osservatore Romano* (wyd. polskie), 17(1996)5, s.56]. Ukonstytuowanie nowej organizacji nastąpiło podczas 283. Zebrania Plenarnego w Warszawie, 30 kwietnia - 2 maja 1996r. [por. *Biuletyn KAI* z 7 maja 1996r., nr 19(216), s.4-5].

szczególnie w zgłębianiu problemów turystyki, w dziedzinie personalnej i praktycznych rozwiązaniach¹⁸. I Światowy Kongres postulował wymianę duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego¹⁹. Większa ilość duchowieństwa zaangażowanego w duszpasterstwie jest potrzebna w niektórych regionach ze względu na sezonowy znaczny napływ gości²⁰. Niekiedy wymaga to, przynajmniej okresowo, tworzenia oddzielnej posługi duszpasterskiej dla większych skupisk turystów przybyłych z zagranicy²¹. Ośrodki permanentnie odwiedzane przez duże grupy gości potrzebują utworzenia specjalnego, stałego duszpasterstwa. Są to zwłaszcza sanktuaria i miejsca słynne ze swych zabytków (np. katedry, znaczniejsze zabytkowe kościoły bądź inne tym podobne kościelne budowle). Tu koniecznym staje się ustanowienie kustosa miejsca²². Skuteczna organizacja działalności Kościoła w rzeczonyj dziedzinie powinna przewidzieć również wyznaczenie osobnych duszpasterzy i zespołów, zajmujących się animacją takich form, jak turystyka religijna, ruch pielgrzymkowy, wczaso-rekolekcje bądź wczasy katolickie. W wypadku okresowej wymiany duchowieństwa, zastępstw urlopowych, mianowania kapelana turystów itp. sytuacji należy zadbać o wyposażenie tychże duszpasterzy w odpowiednie uprawnienia²³.

¹⁸ *Documento finale*, w: *On The Move* 9(1979) z.28, s.149-150.

¹⁹ Cyt. Postulaty, s.310, n.6b.

²⁰ Należy postulować np. przesunięcie duchowieństwa z pustoszejących w urlopowym okresie miast i kierowanie go do miejscowości turystycznych. W tym celu trzeba organizować zastępstwa wakacyjne i większym stopniu wykorzystywać duszpasterzy urlopowiczów (przynajmniej doraźnie, np. w niedzielę, podczas pierwszopiątkowych spowiedzi). Nie powinno dochodzić do sytuacji, gdy w rejonie o nasilonym ruchu wczasowym zmniejsza się podczas wakacji obsadę parafii. Miejscowym duszpasterzom należałoby proponować urlopy w innych terminach.

²¹ Istnieją pozytywne przykłady takiej działalności. Są nimi polskie ośrodki pielgrzymkowe w Rzymie, osoby służące licznym polskim grupom pielgrzymkowym w europejskich sanktuariach (Lourdes, Fatima, Mariaszell, Asyż, Loreto itp.).

²² Odnośnie sanktuariów Kodeks Prawa Kanonicznego zaleca ustanowienie odpowiednich statutów oraz rektora sanktuarium. Postuluje on zapewnienie pielgrzymom obfitszych środków zbawienia (kan. 1232 i 1234). Prawidłowy rozwój posługi w sanktuarium wymaga utworzenia w nim stałych duszpasterskich struktur.

²³ Dotyczy to zwłaszcza zastępstw urlopowych trwających dłuższy czas, gdy zastępca podejmuje większość obowiązków przypadających stałemu duszpasterzowi. Por. też KPK kan. 564-572 dotyczące funkcji kapelana różnych grup.